

Đối ngoại Phật giáo góp phần hiện thực hóa khát vọng vươn mình của dân tộc

ISSN: 2734-9195 09:25 21/12/2025

Phật giáo Việt Nam không chỉ góp phần xây dựng hình ảnh đất nước nhân văn, yêu chuộng hoà bình mà còn trở thành nguồn lực mềm quan trọng trong chiến lược đối ngoại toàn diện, hiện đại của Việt Nam.

Tác giả: **Ni sinh Thích nữ Như Giác. (Thế danh: Phan Ngọc Kỳ Duyên) (1)**
- Sư cô Thích nữ Trung Thiện. (Thế danh: Trần Thị Vô) (2)

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

1. Cơ sở lý luận và bối cảnh lịch sử của ngoại giao nhân dân gắn với Phật giáo Việt Nam

1.1 Ngoại giao nhân dân: Khái niệm, chính sách và giá trị nền tảng

Trong lĩnh vực đối ngoại Việt Nam, đối ngoại nhân dân luôn được xác định là một trong ba trụ cột của nền ngoại giao toàn diện, hiện đại bên cạnh đối ngoại Đảng và ngoại giao Nhà nước. Điều này được Văn kiện Đại hội XIII của Đảng khẳng định “*Xây dựng nền ngoại giao toàn diện, hiện đại với ba trụ cột là đối ngoại đảng, ngoại giao nhà nước và đối ngoại nhân dân*” (3).

Theo định nghĩa được sử dụng rộng rãi, ngoại giao nhân dân là “*một hình thức hoạt động quan hệ đối ngoại do các tổ chức, các đoàn thể, hoặc cá nhân thuộc nhiều lĩnh vực tiến hành, không mang tính chất chính thức của Chính phủ. Có nhiều hình thức phong phú: gặp gỡ, các cuộc đi thăm, hội đàm, trao đổi ý kiến, festival...*” (4). Đây được xem là kênh đối ngoại phát huy “*sức mạnh mềm*” của quốc gia, hỗ trợ cho ngoại giao Nhà nước, “*có thể đi đầu, có thể đi trước tại những nước, những khu vực và về một số vấn đề mà ngoại giao chính thức của nhà nước chưa có điều kiện triển khai*” (5)

Hình mang tính minh họa. Nguồn: Internet

Tư tưởng Hồ Chí Minh cho rằng ngoại giao nhân dân là một mặt trận quan trọng và là một trong những nội dung cốt lõi: *“Dùng binh giỏi nhất là đánh bằng mưu. Thứ hai đánh bằng ngoại giao. Thứ ba mới là đánh bằng binh”* (6) cho nên *“ngoại giao ai thuận lợi, thì thắng”* (7). Và Người khẳng định *“Thực lực là cái chiêng mà ngoại giao là cái tiếng. Chiêng có to tiếng mới lớn”* (8). Qua đó có thể thấy Hồ Chí Minh đánh giá rất cao ngoại giao Việt Nam, đây không chỉ là quan điểm về hiệu quả của ngoại giao mà còn là kim chỉ nam cho việc kết hợp sức mạnh dân tộc và sự ủng hộ của quốc tế.

Trong thời kỳ hội nhập quốc tế sâu rộng như hiện nay, Đảng và Nhà nước tiếp tục kế thừa và phát huy tư tưởng đó. Văn kiện Đại hội XI đã nhấn mạnh: *“Chủ động và tích cực hội nhập quốc tế, giải quyết tốt mối quan hệ giữa độc lập, tự chủ và hội nhập quốc tế; thúc đẩy hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, linh hoạt, hiệu quả vì lợi ích quốc gia - dân tộc, bảo đảm độc lập, tự chủ, chủ quyền quốc gia”* (9).

1.2 Ngoại giao nhân dân trong dòng chảy lịch sử Việt Nam

Phật giáo Việt Nam từ khi du nhập đến nay, luôn gắn bó mật thiết với dân tộc, đồng hành cùng các công cuộc dựng nước và giữ nước trong lịch sử Việt Nam. Trải qua các triều đại, Phật giáo có lúc thịnh, lúc suy nhưng hiện thực lịch sử cho thấy Phật giáo không chỉ đóng vai trò là một tôn giáo mà còn là cầu nối văn hoá, phương tiện hoà giải và là nền tảng đoàn kết cộng đồng, nơi giáo dục đạo đức để con người trở nên chân - thiện - mỹ, có ích cho xã hội. Với tinh thần cốt

lỗi là từ bi, trí tuệ và hoà bình, Phật giáo đã trở thành một chủ thể tự nhiên của ngoại giao nhân dân, góp phần thúc đẩy hoà hợp xã hội và mở rộng giao lưu quốc tế.

Sau khi thành lập Giáo hội Phật giáo Việt Nam vào năm 1981, hoạt động đối ngoại tôn giáo ngày càng được thể hiện rõ rệt. Đặc biệt, từ sau khi đất nước bước vào công cuộc Đổi mới (năm 1986), Giáo hội Phật giáo Việt Nam không chỉ củng cố quan hệ với các tổ chức Phật giáo trong khu vực mà còn tham gia sâu vào các diễn đàn nhân dân quốc tế, thực hiện những chuyến từ thiện mang tầm quốc tế. Hay những sự kiện như Phật giáo Việt Nam tổ chức thành công Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc vào các năm 2008, 2014, 2019 và gần đây nhất là năm 2025 là minh chứng rõ nét cho khả năng kết hợp giữa ngoại giao tôn giáo và ngoại giao nhân dân. Qua đó, lan toả hình ảnh đất nước hoà bình, thân thiện mến khách và giàu bản sắc văn hoá dân tộc.

Trên tinh thần chủ trương của Đảng và Nhà nước về Ngoại giao Nhân dân, hoạt động đối ngoại của Phật giáo Việt Nam đã và đang phát huy vai trò là cầu nối văn hoá - tinh thần giữa Việt Nam với bạn bè quốc tế. Điều này không chỉ làm phong phú chiến lược quyền lực mềm quốc gia mà còn thể hiện đúng tinh thần Hồ Chí minh về “thêm bạn, bớt thù”, đưa Phật giáo trở thành một thành tố quan trọng trong nền ngoại giao toàn diện, hiện đại của Việt Nam để góp phần xây dựng tình đoàn kết, thúc đẩy hữu nghị hợp tác với cộng đồng Phật giáo trong khu vực và quốc tế vì hoà bình bền vững, hướng đến lợi ích của toàn cầu. Để được như vậy phải kể đến Ban Phật giáo quốc tế Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong công tác đối ngoại với Phật giáo các quốc gia trên thế giới. Hiện nay Ban Phật giáo quốc tế do Hoà thượng Thích Trí Quảng - Phó Pháp chủ Hội đồng chứng minh GHPGVN, Hoà thượng Thích Thiện Tâm cùng với “*Thượng tọa Thích Nhật Từ, Thượng tọa Thích Giác Dũng, Thượng tọa Thích Minh Thành, Đại đức Thích Thiện Minh, Ni sư Thích Nữ Huệ Liên, Ni sư Thích Nữ Như Nguyệt...*” (10) là những Chư Tôn đức đầy đủ tài đức, tinh thần trách nhiệm và nhiệt huyết phụng sự đại diện Giáo hội Phật giáo mang hình ảnh Việt Nam đậm đà bản sắc dân tộc quảng bá với bạn bè quốc tế.

2. Ngoại giao nhân dân Phật giáo Việt Nam trong thời đại mới

2.1 Góp phần củng cố quan hệ quốc tế thông qua ngoại giao Văn hoá - Tôn giáo

Trong tiến trình hội nhập quốc tế, Phật giáo Việt Nam với vai trò là nhịp cầu nối Văn hoá - Tôn giáo với các quốc gia trên thế giới, đã không ngừng mở rộng giao lưu, đối thoại, và hợp tác cùng bạn bè quốc tế. Trên tinh thần từ bi và hoà bình, Phật giáo Việt Nam có nhiều hoạt động góp phần làm sâu sắc tình hữu nghị, đoàn kết, tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau, đồng thời khẳng định vị thế Việt Nam trong đời sống tôn giáo thế giới. Với những nỗ lực ấy, Phật giáo Việt Nam đã ghi dấu ấn qua nhiều hoạt động tiêu biểu như: Phật giáo Việt Nam đã tích cực trở thành thành viên sáng lập và giữ vai trò quan trọng tại các tổ chức quan trọng như: “*Hội liên hữu Phật giáo thế giới (WFB), Diễn đàn Phật giáo Châu Á và hoà bình (ABCP), Liên minh Phật giáo Thế giới (IBC), Uỷ Ban tổ chức quốc tế Đại lễ Vesak Liên Hợp quốc (ICDV),...*” (11).

Hình mang tính minh họa. Nguồn: Internet

Việc tổ chức thành công Đại lễ Vesak năm 2008 tại Trung tâm Hội nghị Quốc gia, Hà Nội với hơn “600 phái đoàn Phật giáo đến từ 87 quốc gia đã tham dự với số lượng đại biểu lên đến 5.000 người” (12). Năm 2014, tại chùa Bái Đính, Ninh Bình đón tiếp “1.500 Đại biểu quốc tế, bao gồm lãnh đạo các Giáo hội Phật giáo, các Giáo Sư, Tiến sĩ, học giả và Phật tử từ 95 quốc gia và vùng lãnh thổ” (13). Năm 2019 được tổ chức tại Hà Nam tiếp đón “1.500 chức sắc, lãnh đạo các Giáo hội, Nhà nghiên cứu và học giả Phật giáo đến từ 90 – 100 quốc gia và vùng lãnh thổ” (14). Đặc biệt, trong năm 2025 Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc được tổ chức tại Học viện Phật giáo Việt Nam TP.HCM đã hiện diện sự tham gia của “1.350 đại biểu quốc tế đến từ 85 quốc gia và vùng lãnh thổ, cùng hàng chục nghìn Tăng Ni, Phật tử trong và ngoài nước” (15). Qua các kỳ Đại lễ Vesak thành công, Phật giáo Việt Nam không chỉ khẳng định uy tín và vị thế trong cộng đồng

Phật giáo thế giới mà còn góp phần nâng cao hình ảnh đất nước Việt Nam giàu truyền thống văn hoá, yêu chuộng hoà bình và hội nhập quốc tế.

Trong những năm qua, ngày càng nhiều Tăng, Ni sinh Phật giáo Việt Nam *“ra nước ngoài học tập nghiên cứu tại Ấn Độ, Trung Quốc, Đài Loan, Myanmar, Nhật Bản, Mỹ, Sri Lanka, Thái Lan,... đã hoàn thành chương trình thạc sĩ và tiến sĩ”* (16) sau đó trở về Việt Nam tham gia công tác giảng dạy, dẫn thân vào hoạt động Giáo hội và thực hiện an sinh xã hội góp phần phát triển Phật giáo và *“tốt đời - đẹp đạo”*.

Công tác đối ngoại nhân dân phải kể đến Ni giới Việt Nam với nhiều thành tích xuất sắc như: Ni giới Việt Nam vinh dự nhận được giải thưởng nữ giới kiệt xuất Phật giáo quốc tế năm 2017, tại Thái Lan; Giải thưởng của Hội Quan hệ Văn hóa Chính phủ Ấn Độ năm 2023; Đăng cai thành công Hội nghị Nữ giới Phật giáo thế giới Sakyadhita lần thứ 11 năm 2009 tại Việt Nam; Gần đây, tháng 6/2023, đoàn Ni giới Việt Nam với gần 100 đại biểu tham dự Hội nghị Sakyadhita lần thứ 18 tại Hàn Quốc, để lại nhiều dấu ấn và hình ảnh đẹp trong lòng bạn bè quốc tế. (17)

Bên cạnh đó, những hoạt động thúc đẩy tình hữu nghị, đoàn kết cũng được Ban Phật giáo quốc tế đẩy mạnh: Tiêu biểu là Đoàn đại biểu Giáo hội Phật giáo Việt Nam tham dự Đại hội bàn tròn Phật giáo Đông Á và Đông Nam Á tại Kathmandu, Nepal (12-15/12/2025), nơi truyền tải thông điệp hoà bình, hữu nghị và góp phần xây dựng khuyến nghị Kathmandu *“giữ vững niềm tin và sứ mệnh chung, gìn giữ những giá trị cốt lõi của Đạo Phật; thúc đẩy hòa bình và hỗ trợ lẫn nhau, tôn trọng sự đa dạng, tăng cường giao lưu văn hóa Phật giáo và ngoại giao nhân dân”* (18). Năm 2024, Giáo hội Phật giáo Việt Nam tham dự Hội nghị Hoà bình thế giới tại trụ sở UNESCO (Paris, Pháp), nơi đoàn đại biểu cùng các tổ chức Phật giáo và quốc tế thảo luận, lan toả thông điệp từ bi, trí tuệ và hoà hợp của đạo Phật với mục đích *“giải quyết các vấn đề xã hội hiện tại góp phần xây dựng một thế giới an lành hơn”* (19). Ngày 15/04/2024, tại chùa Quán Sứ (Hà Nội), Giáo hội Phật giáo Việt Nam và Hội đồng Tăng già Phật giáo Sri Lanka đã ký kết bản ghi nhớ hợp tác về giáo dục và từ thiện, đánh dấu bước phát triển mới trong quan hệ hữu nghị giữa hai nước để khẳng định *“quan hệ bền chặt giữa hai Giáo hội”* (20). Hay lễ ra mắt Phật giáo Won (Phật giáo viên) Hàn Quốc tại Hà Nội (11/2023) đánh dấu *“tổ chức tôn giáo đầu tiên của người nước ngoài được cấp chứng nhận đăng ký hoạt động tại Việt Nam kể từ khi Luật Tín ngưỡng, tôn giáo 2016 có hiệu lực”* (21) qua đó góp phần tăng cường giao lưu văn hoá, tôn giáo và làm sâu sắc quan hệ hữu nghị Việt Nam - Hàn Quốc. Tháng 09/2023 đoàn đại biểu Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã tham dự *“Hội nghị Thượng đỉnh Phật giáo Thế giới lần thứ 8 tại Nhật Bản”* (22). Sự hiện diện và

đóng góp của đoàn đại biểu Việt Nam tại các hội thảo, giao lưu và trao đổi tri thức đã góp phần thúc đẩy giao lưu quốc tế và khẳng định vai trò tích cực của Phật giáo Việt Nam trong hội nhập tôn giáo toàn cầu.

2.2 Hoạt động nhân đạo từ thiện mang tầm quốc tế

Với tinh thần từ bi, **Phật giáo Việt Nam** còn tích cực tham gia các hoạt động từ thiện - nhân đạo mang tầm quốc tế. Những hoạt động này không chỉ thể hiện tình thương, hạnh nguyện cứu khổ như Đức Phật dạy: *“Hãy ra đi, các Tỳ Khưu đem sự tốt đẹp đến nhiều người, đem hạnh phúc đến nhiều người. Vì lòng từ bi, hãy đem sự tốt đẹp, lợi ích và hạnh phúc lại cho Chư Thiên và nhân loại”* (23) đồng thời góp phần lan toả hình ảnh một Việt Nam nhân ái, yêu chuộng hoà bình và trách nhiệm với cộng đồng toàn cầu, tiêu biểu như: Tặng, Ni và Phật tử Việt Nam đã tích cực vận động, quyên góp để *“cứu trợ dân Tứ Xuyên - Trung Quốc bị động đất năm 2004; các nước Đông Nam Á bị sóng thần 2005”* (24). *“Ủng hộ giúp đỡ nạn nhân bị sóng thần vào ngày 11/3/2011 tại vùng Đông Bắc Nhật Bản”* (25). Tổ chức các hoạt động từ thiện như *“trao quà, khám chữa bệnh, mổ mắt,... cho người dân ở nhiều vùng nông thôn Campuchia”* (26).

Trong giai đoạn đại dịch Covid - 19, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã *“ủng hộ vật tư y tế và tài chính cho Ấn Độ, Lào, Campuchia và Sri Lanka”* (27) để giúp các quốc gia vượt qua khó khăn. Tháng 04/2025, Trung Ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã vận động kêu gọi và thực hiện chuyến thăm đến thành phố Mandalay, Myanmar và *“trao tặng 100.000 USD đến chính quyền tỉnh Mandalay”* (28) để chia sẻ khó khăn với chư Tăng và đồng bào bị ảnh hưởng do trận động đất nghiêm trọng gây ra vào ngày 28/03/2025. Những hoạt động từ thiện quốc tế này vừa thể hiện tinh thần từ bi, yêu thương *“mong muốn sự tốt*

đẹp đến với người khác không có sự hy vọng đền đáp” (29), vừa góp phần thắt chặt quan hệ hữu nghị với Phật giáo và nhân dân các quốc gia.

2.3 Phật giáo và việc gắn kết cộng đồng Việt Nam ở nước ngoài

Bên cạnh các hoạt động đối ngoại chính thức, Phật giáo Việt Nam còn chú trọng đến việc đồng hành cùng cộng đồng người Việt ở nước ngoài. Thông qua việc duy trì sinh hoạt tín ngưỡng văn hoá, xây dựng chùa chiền, trường học, tổ chức giao lưu và đón tiếp chư Tăng, Ni quốc tế về thuyết pháp, Phật giáo đã trở thành điểm tựa tinh thần cho kiều bào, góp phần củng cố tình đoàn kết dân tộc và thiết lập tình hữu nghị Việt Nam với quốc gia sở tại, tiêu biểu như: Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã *“tổ chức nhiều đoàn hoằng pháp thăm viếng, thuyết giảng Phật pháp cho đồng bào Việt kiều, thành lập các Hội Phật tử Việt Nam, Hội những người yêu đạo Phật Việt Nam tại các nước: Cộng hòa Séc, Ukraina, Liên bang Nga, Hungary, Ba Lan, Đức,...”* (30).

Ni sư Thích Nữ Giới Tánh, Chủ tịch Hội Phật tử Việt Nam tại Hàn Quốc đã tích cực duy trì sinh hoạt tín ngưỡng và văn hoá truyền thống cho kiều bào đang sinh sống và học tập tại Hàn Quốc, qua đó góp phần gắn kết cộng đồng, vun đắp tình hữu nghị Việt Nam – Hàn Quốc và thúc đẩy *“mối quan hệ gắn bó giữa Nhân dân hai nước, thông qua hoạt động giao lưu văn hóa và gìn giữ, truyền bá tiếng Việt”* (31). Không những thế, Ni sư luôn *“quan tâm, an ủi, động viên những hoàn cảnh khó khăn, những cô dâu Việt lấy chồng xứ người và giúp đỡ sinh viên Việt Nam”* (32) và thành lập *“chùa Hương Sen, thành phố Perris, tiểu bang Cali, Hoa kỳ”* (33). Hay Ni sư Thích Nữ Huệ Đăng đã *“vận động được 30.000 USD để xây dựng ngôi trường Samadhi Phunchi Tharu Pre - Sri Lanka”* (34) vào năm 2024 để các em nhỏ tại Sri Lanka được đến trường học tập.

Bên cạnh đó có Sư cô Thích Nữ Tâm Trí - Hội trưởng Hội Phật tử Việt Nam tại Nhật Bản đã hợp tác cùng Đại sứ quán Việt Nam tại nơi đây để vận động nhiều doanh nghiệp, tổ chức của Nhật hỗ trợ cho cộng đồng người Việt và hỗ trợ cầu siêu, lễ an táng, chuyển thi hài, tro cốt người về Việt Nam; Sư cô Giác Lệ Hiếu đã thành lập đạo tràng Đạo Phật Ngày Nay tại Hàn Quốc, tích cực hoằng pháp thông qua việc dựng video giảng pháp, vấn đáp Phật pháp trên nền tảng mạng xã hội và tham gia phiên dịch, hỗ trợ đối thoại cho những buổi tọa đàm trực tiếp trong Phật giáo Việt - Hàn (35).

Hình mang tính minh họa. Nguồn: Internet

Ngoài ra, Phật giáo Việt Nam đã *“tổ chức nhiều đoàn hoằng pháp thăm viếng, thuyết giảng Phật pháp cho đồng bào Việt kiều, thành lập các Hội Phật tử Việt Nam, Hội những người yêu đạo Phật Việt Nam tại các nước: Cộng hòa Séc, Ukraina, Liên bang Nga, Hungary, Ba Lan, Đức,...”* (36).

Bên cạnh đó, Nhiều chùa Nam Tông Kinh đã *“thỉnh các vị Thiền sư từ Myanmar, Thái Lan, Srilanka sang hướng dẫn tu tập thiền Vipassana cho đông đảo Phật tử để họ ứng dụng vào cuộc sống mỗi ngày”* (37). Hay Hoà thượng Gyalwang Drukpa thứ XII lãnh đạo dòng truyền thừa Drukpa tổ chức đoàn nhiều lần *“thực hiện giảng pháp, tụng kinh và thực hiện các nghi lễ truyền thống của Phật giáo Kim Cang thừa tại các chùa như Vĩnh Nghiêm, Quan Âm Tu Viện,... thu hút hàng ngàn Phật tử tham gia.”* (38).

Có thể thấy, đối ngoại nhân dân Phật giáo Việt Nam trong thời đại mới không chỉ dừng lại ở các hoạt động giao lưu Văn hoá – Tôn giáo hay hợp tác quốc tế, mà còn lan toả tinh thần từ bi, trí tuệ, hoà hợp đến cộng đồng người Việt ở hải ngoại và bạn bè quốc tế. Những đóng góp ấy đã khẳng định vai trò tích cực của Phật giáo Việt Nam như một nhịp cầu ngoại giao văn hoá giữa nhân dân các quốc gia, góp phần nâng cao uy tín của Giáo hội, củng cố khối đại đoàn kết dân tộc và đóng góp thiết thực vào công cuộc hội nhập quốc tế của đất nước.

3. Phát huy vai trò đối ngoại nhân dân của Phật giáo Việt Nam trong hiện thực hoá khát vọng vươn mình của dân tộc

Thứ nhất, tăng cường xây dựng ngoại giao Văn hoá - Tôn giáo ứng dụng công nghệ số, phát huy lợi thế công nghệ 4.0 để lan toả từ bi, trí tuệ, hoà bình của Phật giáo Việt Nam.

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế, thời đại của sự hội nhập, của công nghệ số phát triển như vũ bão. Việc đẩy mạnh các diễn đàn đối thoại, hoàng pháp, các buổi tọa đàm, hội thảo quốc tế dưới hình thức trực tuyến không chỉ vượt qua rào cản địa lý, mà còn giúp Việt Nam giữ vai trò chủ động trong “ngoại giao mềm” trên không gian mạng - một mặt trận mới trong quan hệ quốc tế. Thực tế cho thấy, trong giai đoạn đại dịch Covid-19 diễn ra phức tạp, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã kịp thời vận dụng công nghệ thông tin tổ chức các buổi lễ cầu an, cầu siêu, những cuộc họp quan trọng đến các buổi hội thảo quốc tế đã thu hút hàng triệu lượt theo dõi. Đây chính là năng lực thích ứng của Phật giáo, mở ra một mô hình đối ngoại nhân dân mới mẻ và hiệu quả.

Trong thời đại mạng xã hội chi phối mạnh mẽ đời sống của người dân toàn cầu, Phật giáo Việt Nam có thể phát huy đội ngũ Tăng, Ni trẻ am hiểu công nghệ để sản xuất nội dung Phật giáo đa ngôn ngữ trên các nền tảng như Youtube, Facebook, Tiktok, Podcast để tạo thành những “kênh ngoại giao số” chia sẻ những pháp thoại, vấn đáp Phật pháp. Bên cạnh đó, cần xây dựng “Thư viện Phật giáo Việt Nam đa ngôn ngữ” để giới thiệu những Kinh điển, văn hoá, lịch sử, những tấm gương của chư Tăng, Ni, Phật tử hữu công Phật giáo và những đóng góp của Phật giáo Việt Nam với đất nước để làm nguồn tài liệu tham khảo phong phú cho cộng đồng thế giới tìm hiểu, tiếp cận. Đặc biệt, phát triển nền tảng ứng dụng (app) hay một “kênh” Phật giáo Việt Nam toàn cầu kết hợp với trí tuệ nhân tạo AI và thực tế ảo (VR/AR) để tạo không gian “tham quan chùa Việt online”, tích hợp “sinh hoạt tín ngưỡng và nghi lễ Phật giáo online”, “thiền online”, “lớp giáo lý Phật pháp” để vừa mang tính quảng bá bản sắc dân tộc, vừa giúp bạn bè quốc tế và kiều bào có thể trực tiếp được tiếp cận đời sống văn hoá – tâm linh Việt Nam một cách trực quan. Bên cạnh đó, cần tổ chức thường niên Diễn đàn Phật giáo số như các hội thảo khoa học trực tuyến qua Zoom hay Meeting để kết nối Tăng, Ni, Phật tử và học giả toàn cầu cùng trao đổi, học hỏi kiến thức Phật học, văn hoá, hay các vấn đề đương đại như môi trường, hoà bình, giáo dục đạo đức trong kỷ nguyên số. Những sáng kiến này không chỉ giúp hình ảnh Phật giáo Việt Nam hiện diện thường xuyên trên không gian số toàn cầu mà còn góp phần khẳng định Việt Nam là quốc gia tiên phong trong việc

tận dụng công nghệ số gắn với ngoại giao tôn giáo, văn hoá – tâm linh trong thời đại mới.

Thứ hai, chú trọng đào tạo và phát triển đội ngũ tăng, ni trí thức mang tầm vóc quốc tế, đa ngoại ngữ, am hiểu văn hoá toàn cầu, đủ năng lực đại diện Giáo hội tham gia các diễn đàn khu vực và thế giới.

Trong bối cảnh toàn cầu hoá, cách mạng công nghiệp 4.0 và xu thế chuyển đổi số mạnh mẽ, đội ngũ tăng, ni, những người kế thừa mạng mạch Phật pháp không chỉ cần am hiểu giáo lý Phật giáo, mà còn cần thành thạo kỹ năng công nghệ thông tin, ứng dụng trí tuệ nhân tạo, phân tích dữ liệu và truyền thông số để có thể chủ động tham gia “ngoại giao mềm” trên các nền tảng toàn cầu. Và cần chú trọng việc trao đổi ngoại ngữ để có thể tự tin giao tiếp và trở thành phiên dịch viên trong những chuyến gặp gỡ, thăm viếng, hay hội nghị Phật giáo giữa các quốc gia. Bên cạnh việc theo học các ngành khoa học xã hội, Giáo hội Phật giáo Việt Nam cần phối hợp với các trường Đại học liên kết đào tạo chuyên ngành quan hệ quốc tế cho Tăng, Ni và Phật tử. Không những thế, Tăng, Ni cần được khuyến khích rèn luyện các kỹ năng của một công dân toàn cầu như: giao tiếp liên văn hoá, tư duy phản biện, năng lực đối thoại, khả năng lãnh đạo cộng đồng, ứng xử linh hoạt, văn minh trong môi trường đa quốc tịch, đa văn hoá. Đây là những năng lực thiết yếu làm nền tảng vững chắc để đưa Phật giáo Việt Nam hội nhập sâu rộng và đồng hành cùng đất nước trong tiến trình phát triển bền vững.

Tuy nhiên, nền tảng quan trọng nhất của một người Tu sĩ vẫn là đạo đức, giới hạnh và tâm nguyện phụng sự. Việc kết hợp hài hoà giữa trí tuệ học thuật, bản lĩnh hội nhập, công nghệ và lý tưởng dẫn thân phụng sự đạo pháp – dân tộc sẽ tạo nên một “thế hệ vàng” Tăng, Ni mang tinh thần trách nhiệm cao, vừa có tài, vừa có đức, sẵn sàng gánh vác trọng trách ngoại giao nhân dân Phật giáo. Đây chính là nguồn lực chiến lược góp phần xây dựng vị thế quốc tế của Phật giáo Việt Nam, đồng thời thực hiện khát vọng đưa đất nước vươn mình mạnh mẽ đến năm 2045 trong tinh thần kế 1ý, kế cơ, kế thời, kế xứ.

Thứ ba, xây dựng và phát huy lực lượng Phật tử trí thức Việt Nam ở hải ngoại thành nhân tố gắn kết kiều bào và cầu nối hữu nghị Việt Nam với các quốc gia sở tại.

Hình mang tính minh họa. Nguồn: Internet

Trong bối cảnh hội nhập và toàn cầu hoá phát triển như hiện nay, Giáo hội Phật giáo Việt Nam cần chú trọng hơn nữa đến việc tổ chức, tập hợp và phát huy vai trò của cộng đồng Phật tử Việt đang sinh sống, học tập và làm việc ở nước ngoài. Trước hết, cần khuyến khích và thành lập các “Hội Phật tử” tại từng quốc gia, đặt dưới sự bảo trợ tinh thần, định hướng giáo lý của Giáo hội. Để lực lượng Phật tử hải ngoại thực sự trở thành “cầu nối văn hoá - Phật giáo”, cần có những chương trình đào tạo bài bản nhằm bồi dưỡng họ thành những phụng sự viên trí thức, đủ năng lực đóng vai trò đại diện văn hoá - tâm linh Việt Nam trong quan hệ quốc tế.

Để được như vậy, **Giáo hội Phật giáo Việt Nam** cần tận dụng sức mạnh công nghệ để xây dựng một ứng dụng trực tuyến dành riêng cho cộng đồng Phật tử hải ngoại, với cấu trúc đa quốc gia nhưng phân tách thành các “không gian riêng” cho từng quốc gia. Lớp học này sẽ tích hợp các lớp học giáo lý trực tuyến, thư viện số đa ngôn ngữ, diễn đàn giao lưu chia sẻ kinh nghiệm tu tập, sinh hoạt tín ngưỡng, cũng như những nội dung rèn luyện kỹ năng tổ chức, giao tiếp, ứng xử đa văn hoá. Qua đó, Phật tử ở nước ngoài vừa được củng cố kiến thức Phật pháp, vừa được huấn luyện những kỹ năng cần thiết của một “đại sứ Văn hoá - Tôn giáo” trong môi trường quốc tế. Khi có các đoàn Phật giáo sang giao lưu, hoằng pháp hay tổ chức sự kiện, chính họ sẽ là những phụng sự viên nhiệt thành, am hiểu cả văn hoá bản địa lẫn truyền thống quê hương Việt Nam để góp phần làm nên sự thành công cho các hoạt động ngoại giao nhân dân. Đây là một hướng đi mang tính chiến lược, phát huy lực lượng Phật tử Việt Nam tại hải ngoại thành nguồn lực của “ngoại giao mềm” quý báu, đồng hành cùng Giáo hội Phật giáo Việt Nam và đất nước hiện thực hoá khát vọng phát triển nước Việt Nam hùng cường vào năm 2045.

Có thể thấy, việc phát huy vai trò đối ngoại nhân dân của Phật giáo Việt Nam trong giai đoạn toàn cầu hoá không chỉ là nhu cầu cấp thiết, mà còn là chiến lược lâu dài. Với các định hướng đẩy mạnh ngoại giao văn hoá – tôn giáo trên nền tảng công nghệ số, đào tạo đội ngũ Tăng Ni trí thức mang tầm vóc quốc tế, và xây dựng lực lượng Phật tử hải ngoại thành cầu nối hữu nghị giữa các quốc gia. Đây là sự kết hợp hài hoà giữa truyền thống và hiện đại, giữa đạo hạnh và trí thức. Khi những định hướng này được thực thi và áp dụng vào thực tiễn một cách đồng bộ và bền vững, Phật giáo Việt Nam không chỉ lan toả tinh thần từ bi, trí tuệ gắn liền bản sắc văn hoá dân tộc đến bạn bè quốc tế, mà còn góp phần trực tiếp hiện thực hoá khát vọng phát triển đất nước thịnh vượng, hạnh phúc, văn minh vào năm 2045 trên tinh thần “hoà nhập nhưng không hoà tan”.

Kết luận

Phật giáo du nhập vào Việt Nam đã hơn 2.000 năm, trải qua những thăng trầm, biến đổi trong lịch sử vẫn luôn đồng hành cùng dân tộc qua mọi thời đại. Cho đến ngày nay, Ngoại giao nhân dân của Phật giáo Việt Nam chính là sự tiếp nối truyền thống đồng hành cùng dân tộc trong một hình thức mới, phù hợp với bối cảnh toàn cầu hoá. Với tinh thần từ bi, trí tuệ, bác ái và hoà bình, Phật giáo Việt Nam không chỉ góp phần xây dựng hình ảnh đất nước nhân văn, yêu chuộng hoà bình mà còn trở thành nguồn lực mềm quan trọng trong chiến lược đối ngoại toàn diện, hiện đại của Việt Nam.

Những thành tựu trong giao lưu văn hoá, đối thoại quốc tế, hoạt động từ thiện nhân đạo và gắn kết cộng đồng kiều bào Phật tử Việt Nam tại nước ngoài đã chứng minh Phật giáo Việt Nam là một nhịp cầu kết nối bạn bè thế giới.

Trong kỷ nguyên số như hiện nay, việc phát huy ngoại giao văn hoá - tôn giáo trực tuyến, đào tạo thế hệ Tăng, Ni tài - đức, hội đủ kỹ năng mang tầm vóc quốc tế và xây dựng mạng lưới Phật tử hải ngoại, tất cả sẽ mở ra hướng đi chiến lược cho Phật giáo đồng hành cùng đất nước.

Đây không chỉ là sự tiếp nối truyền thống “đồng hành cùng dân tộc” mà còn là minh chứng cho vai trò tích cực của Phật giáo trong việc cùng đất nước vươn mình, khẳng định bản lĩnh hội nhập trong kỷ nguyên toàn cầu hoá, nâng cao vị thế Việt Nam hùng cường, phát triển, hạnh phúc, văn minh trên trường quốc tế cả hôm nay và mai sau.

Tác giả: Ni sinh Thích nữ Như Giác (Phan Ngọc Kỳ Duyên) - Sư cô Thích nữ Trung Thiện (Trần Thị Vô)

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

Chú thích:

1) Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - HCM,

2) Chùa Phật Học (Bình Chánh – TP.HCM)

3) *Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập I, tr.162

4) Nguyễn Thị Thanh Huyền: *Ngoại giao nhân dân theo tư tưởng Hồ Chí Minh*, truy cập ngày 14 tháng 08 năm 2025, từ: https://tcnn.vn/news/detail/7198/Ngoai_giao_nhan_dan_theo_tu_tuong_Ho_Chi_Minha

5) Nguyễn Thị Thanh Huyền: *Ngoại giao nhân dân theo tư tưởng Hồ Chí Minh*, truy cập ngày 14 tháng 08 năm 2025, từ: https://tcnn.vn/news/detail/7198/Ngoai_giao_nhan_dan_theo_tu_tuong_Ho_Chi_Minha

6) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, Tập 3, tr.562

7) Hồ Chí Minh, *Toàn tập, Sđd,...Tập 3*, tr.559

8) Hồ Chí Minh, *Toàn tập, Sđd,...Tập 4*, tr.126

9) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Tập I, Hà Nội, 2021, tr.164

10) Nguyễn Công Lý - Dương Hoàng Lộc, *"Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hoá trường hợp ở TP.HCM"*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, 2019, tr.420

11) Vũ Trọng Hùng, *"Giáo Hội Phật giáo Việt Nam phát huy triết lý xây dựng thế giới hoà bình của đạo Phật"*, *Đoàn kết và bao dung vì nhân phẩm con người: Tuệ giác Phật giáo vì hoà bình thế giới và phát triển bền vững*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2025, tr.849

12) Thích Nhật Từ, *Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2008 tại Hà Nội: Phật giáo và xã hội công bằng, dân chủ, văn minh*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2025, tr.11

13) Thích Nhật Từ, *Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2014 tại Ninh Bình: Phật giáo đồng hành cùng các mục tiêu thiên niên kỷ*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2025, tr.15

14) Thích Nhật Từ, *Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2019 tại Hà Nam: Phật giáo và trách nhiệm toàn cầu vì xã hội bền vững*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2025, tr.14

15) Nguyên Hạnh: *Tổng kết công tác tình nguyện hỗ trợ Vesak LHQ 2025*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://undv2025vietnam.com/vi/bao-chi/tong-ket-cong-tac-tinh-nguyen-ho-tro-vesak-lhq-2025>

16) Thích Thanh Tâm, *“Phật giáo Việt Nam thời hiện đại: Xây dựng chuyên ngành quan hệ đối ngoại Phật giáo”, Phật học Việt Nam thời hiện đại: Bản chất, hội nhập và phát triển*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2019, tr. 468

17) Vũ Thanh: *Ni giới Việt Nam - những bông sen thơm ngát trong lòng Giáo hội Phật giáo Việt Nam*, truy cập ngày 18 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-va-ton-giao/ni-gioi-viet-nam---nhung-bong-sen-thom-ngat-trong-long-giao-hoi-phat-giao-viet-nam-postywnvQAkqVk.html>

18) Diệu Anh: *Đoàn đại biểu Giáo hội Phật giáo Việt Nam tham dự Hội nghị Bàn tròn Phật giáo Đông Á và Đông Nam Á*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/doan-dai-bieu-giao-hoi-phat-giao-viet-nam-tham-du-hoi-nghi-ban-tron-phat-giao-dong-a-va-dong-nam-a-postmrRX2xkqD6.html>

19) Vũ Thanh: *Đoàn Giáo hội Phật giáo Việt Nam tham dự Hội nghị Hòa bình thế giới 2024 tại trụ sở UNESCO*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/doan-giao-hoi-phat-giao-viet-nam-tham-du-hoi-nghi-hoa-binh-the-gioi-2024-tai-tru-so-unesco-postZpaorGdR31.html>

20) Thuy Giang: *Việt Nam - Sri Lanka tăng cường hợp tác Phật giáo*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/hoat-dong-quan-he-quoc-te/viet-nam-sri-lanka-tang-cuong-hop-tac-phat-giao-postl9qkkLjq1g.html>

21) Hữu Hưng: *Phật giáo Viên Hàn Quốc ra mắt tại Hà Nội*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-van-hoa-tin-nguong-ton-giao/phat-giao-vien-han-quoc-ra-mat-tai-ha-noi-postzlawjNVRrO.html>

22) Nguyễn Xuân: *Hội nghị Thượng đỉnh Phật giáo Thế giới lần thứ 8 tại Nhật Bản*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/tin-the-gioi/hoi-nghi-thuong-dinh-phat-giao-the-gioi-lan-thu-8-tai-nhat-ban-post81nPzBba34.html>

23) Narada Maha Thera, *Đức Phật và Phật pháp*, Nxb. Tôn giáo, 2010, tr.119.

- 24) Trương Văn Món (Sakya), *“Toàn cầu hoá tôn giáo và vấn đề hội nhập, phát triển của Phật giáo Việt Nam”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình, Sđd...*, tr.484
- 25) Nguyễn Công Lý - Dương Hoàng Lộc, *“Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hoá trường hợp ở TP.HCM”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình, Sđd...*, tr.423
- 26) Nguyễn Công Lý - Dương Hoàng Lộc, *“Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hoá trường hợp ở TP.HCM”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình, Sđd...*, tr.429
- 27) Vũ Trọng Hùng, *“Giáo Hội Phật giáo Việt Nam phát huy triết lý xây dựng thế giới hoà bình của đạo Phật”*, *Đoàn kết và bao dung vì nhân phẩm con người: Tuệ giác Phật giáo vì hoà bình thế giới và phát triển bền vững, Sđd...*, tr.850
- 28) Ban Biên tập PSO: *Đoàn Trung ương GHPGVN cúng dường và hỗ trợ đồng bào Myanmar bị thiệt hại do động đất*, truy cập ngày 18 tháng 08 năm 2025, từ: <https://phatsunonline.vn/doan-trung-uong-ghpgvn-cung-duong-va-ho-tro-dong-bao-myanmar-bi-thiet-hai-do-dong-dat-19>
- 29) Sobhana: *Hành vô lượng tâm, Hành vô lượng tâm*, Nxb. Hồng Đức, 2018, tr.36.
- 30) Thích Thanh Tâm, *“Phật giáo Việt Nam thời hiện đại: Xây dựng chuyên ngành quan hệ đối ngoại Phật giáo”*, *Phật học Việt Nam thời hiện đại: Bản chất, hội nhập và phát triển, Sđd...*, tr.469
- 31) Vỹ Thanh: *Phó Trưởng ban Ban Tôn giáo Chính phủ Trần Thị Minh Nga tiếp Đoàn Hội Phật tử Việt Nam tại Hàn Quốc*, truy cập ngày 18 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/tin-hoat-dong-cua-ban-ton-giao-chinh-phu/pho-truong-ban-ban-ton-giao-chinh-phu-tran-thi-minh-nga-tiep-doan-hoi-phat-tu-viet-nam-tai-han-quoc-postwmaxjXYnr1.html>
- 32) Phạm Thị Thanh Huyền, *“Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo trong thời kỳ hội nhập: Những tấm gương tiêu biểu”*, *Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo Việt Nam xưa và nay*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội, 2024, tr.219
- 33) Giác Thanh, *“Ni giới Việt Nam giữ lửa chánh pháp của Đức Như Lai”*, *Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo Việt Nam xưa và nay, Sđd...*, tr.335
- 34) Giác Thanh, *“Ni giới Việt Nam giữ lửa chánh pháp của Đức Như Lai”*, *Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo Việt Nam xưa và nay, Sđd...*, tr.336

35) Phạm Thị Thanh Huyền, *“Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo trong thời kỳ hội nhập: Những tấm gương tiêu biểu”*, *Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo Việt Nam xưa và nay, Sđd...*, tr.218-220

36) Thích Thanh Tâm, *“Phật giáo Việt Nam thời hiện đại: Xây dựng chuyên ngành quan hệ đối ngoại Phật giáo”*, *Phật học Việt Nam thời hiện đại: Bản chất, hội nhập và phát triển, Sđd...*, tr.469

37) Nguyễn Công Lý - Dương Hoàng Lộc, *“Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hoá trường hợp ở TP.HCM”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình, Sđd...*, tr. 245

38) Nguyễn Công Lý - Dương Hoàng Lộc, *“Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hoá trường hợp ở TP.HCM”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình, Sđd...*, tr. 244

Tài liệu tham khảo:

1] Diệuh Anh: *Đoàn đại biểu Giáo hội Phật giáo Việt Nam tham dự Hội nghị Bàn tròn Phật giáo Đông Á và Đông Nam Á*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/doan-dai-bieu-giao-hoi-phat-giao-viet-nam-tham-du-hoi-nghi-ban-tron-phat-giao-dong-a-va-dong-nam-a-postmrRX2xkqD6.html>

2] Ban Biên tập PSO: *Đoàn Trung ương GHPGVN cúng dường và hỗ trợ đồng bào Myanmar bị thiệt hại do động đất*, truy cập ngày 18 tháng 08 năm 2025, từ: <https://phatsunonline.vn/doan-trung-uong-ghpgvn-cung-duong-va-ho-tro-dong-bao-myanmar-bi-thiet-hai-do-dong-dat-19>

3] Thuỵ Giang: *Việt Nam - Sri Lanka tăng cường hợp tác Phật giáo*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/hoat-dong-quan-he-quoc-te/viet-nam-sri-lanka-tang-cuong-hop-tac-phat-giao-postl9qkkLjq1g.html>

4] Nguyễn Thị Thanh Huyền: *Ngoại giao nhân dân theo tư tưởng Hồ Chí Minh*, truy cập ngày 14 tháng 08 năm 2025, từ: https://tcnn.vn/news/detail/7198/Ngoai_giao_nhan_dan_theo_tu_tuong_Ho_Chi_Minhall.html

5] Hữu Hưng: *Phật giáo Viên Hàn Quốc ra mắt tại Hà Nội*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-van-hoa-tin-nguong-ton-giao/phat-giao-vien-han-quoc-ra-mat-tai-ha-noi-postzlawjNVRrO.html>

- 6] Phạm Thị Thanh Huyền (2024), *“Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo trong thời kỳ hội nhập: Những tấm gương tiêu biểu”*, *Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo Việt Nam xưa và nay*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.
- 7] Vũ Trọng Hùng (2025), *“Giáo Hội Phật giáo Việt Nam phát huy triết lý xây dựng thế giới hoà bình của đạo Phật”*, *Đoàn kết và bao dung vì nhân phẩm con người: Tuệ giác Phật giáo vì hoà bình thế giới và phát triển bền vững*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.
- 8] Nguyễn Hạnh: *Tổng kết công tác tình nguyện hỗ trợ Vesak LHQ 2025*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://undv2025vietnam.com/vi/bao-chi/tong-ket-cong-tac-tinh-nguyen-ho-tro-vesak-lhq-2025>
- 9] Nguyễn Công Lý – Dương Hoàng Lộc (2019), *“Phật giáo Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hoá trường hợp ở TP.HCM”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
- 10] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, Tập 3.
- 11] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, Tập 4.
- 12] Trương Văn Món (Sakya) (2019), *“Toàn cầu hoá tôn giáo và vấn đề hội nhập, phát triển của Phật giáo Việt Nam”*, *Lãnh đạo chánh niệm & hoà bình*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
- 13] Sobhana (2018), *Hành vô lượng tâm*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.
- 14] Narada Maha Thera (2010), *Đức Phật và Phật pháp*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
- 15] Thích Thanh Tâm (2019), *“Phật giáo Việt Nam thời hiện đại: Xây dựng chuyên ngành quan hệ đối ngoại Phật giáo”*, *Phật học Việt Nam thời hiện đại: Bản chất, hội nhập và phát triển*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.
- 16] Vũ Thanh: *Ni giới Việt Nam - những bông sen thơm ngát trong lòng Giáo hội Phật giáo Việt Nam*, truy cập ngày 18 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguon-va-ton-giao/ni-gioi-viet-nam---nhung-bong-sen-thom-ngat-trong-long-giao-hoi-phat-giao-viet-nam-postywnvQAkqVk.html>
- 17] Vũ Thanh: *Phó Trưởng ban Ban Tôn giáo Chính phủ Trần Thị Minh Nga tiếp Đoàn Hội Phật tử Việt Nam tại Hàn Quốc*, truy cập ngày 18 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/tin-hoat-dong-cua-ban-ton-giao-chinh-phu/pho-truong>

ban-ban-ton- giao-chinh-phu-tran-thi-minh-nga-tiep-doan-hoi-phat-tu-viet-nam-tai-han-quoc-postwmaxjXYnr1.html

18] Giác Thanh (2024), *“Ni giới Việt Nam giữ lửa chánh pháp của Đức Như Lai”, Tinh thần nhập thế của Nữ giới Phật giáo Việt Nam xưa và nay*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.

19] Vỹ Thanh: *Đoàn Giáo hội Phật giáo Việt Nam tham dự Hội nghị Hòa bình thế giới 2024 tại trụ sở UNESCO*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/doi-song-tin-nguong-ton-giao/doan-giao-hoi-phat-giao-viet-nam-tham-du-hoi-nghi-hoa-binh-the-gioi-2024-tai-tru-so-unesco-postZpaorGdR31.html>

20] Thích Nhật Từ (2025), *Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2008 tại Hà Nội: Phật giáo và xã hội công bằng, dân chủ, văn minh*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.

21] Thích Nhật Từ (2025), *Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2014 tại Ninh Bình: Phật giáo đồng hành cùng các mục tiêu thiên niên kỷ*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.

22] Thích Nhật Từ (2025), *Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2019 tại Hà Nam: Phật giáo và trách nhiệm toàn cầu vì xã hội bền vững*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.

23] *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Tập I, Hà Nội, 2021.

24] Nguyễn Xuân: *Hội nghị Thượng đỉnh Phật giáo Thế giới lần thứ 8 tại Nhật Bản*, truy cập ngày 17 tháng 08 năm 2025, từ: <https://btgcp.gov.vn/tin-the-gioi/hoi-nghi-thuong-dinh-phat-giao-the-gioi-lan-thu-8-tai-nhat-ban-post81nPzBba34.html>